

Divadelní revue 1994, 3, str. 79-102

HOSTINA CYPRIANOVA

1. Jakýsi král jménem Joel konal svatbu ve východní krajině
2. v Káně Galilejské.
3. Na tuto svatbu byli pozváni mnozí lidé.
4. Na hostinu se dostavili ti, kteří se již dříve omyli v Jordánu.
5. Tehdy se očistil Námán a/, Amos rozstříkl vodu b/,
6. Jakub a Ondřej přinesli seno.
7. Matouš a Petr si lehli a/, Šalamoun postavil stůl b/
8. a celý zástup ulehl ke stolu.
9. Ale když ti, kteří ulehli ke stolu, naplnili všechna místa,
10. ti, kteří přibyli poté, každý jak mohl,
11. hledal pro sebe místo.
12. A tak jako první mezi všemi usedl doprostřed Adam a/, Eva usedla na listy b/,
13. Kain na pluh a/, Abel na dojačku b/,
14. Noe na archu a/, Jáfet na úbočí b/,
15. Abraham pod strom a/, Izák na oltář b/,
16. Jákob na skálu a/, Lot vedle dveří b/,
17. Mojžíš na kámen a/, Eliáš na kožešinu b/,
18. Daniel na tribunu a/, Tobiáš na postel b/,
19. Josef na měřici a/, Benjamin na žok b/,
20. David na malou horu a/, Jan na zem b/,
21. Faraó do písku a/, Lazar na stůl b/,
22. Ježíš na okraj studny a/, Zacheus na strom b/,
23. Matouš na lavici a/, Rebeka na džbán b/,
24. Raab na pazdeři a/, Rut na slámu b/,
25. Tekla na okno a/, Zuzana na zahradě b/,
26. Absolon do větví a/, Jidáš na pokladnici b/,
27. Petr na stolec a/, Jakub na síť b/,
28. Samson pod sloup a/, Eli na stolicí b/,
29. Ráchel na sedlo a/, Pavel stál trpělivě b/,
30. a Ezau brumlal a/, a Job, který sám seděl na hnoji, naříkal b/.
31. Tehdy poskytla Rebeka roušku a/, Judita deku b/,
32. Achan plášť a/, Sém a Jáfet hodovníky přikryli b/.
33. Byl přinesen předkrm a Jonáš dostal dýni,
34. Izaiáš zeleninu a/, řepu Izrael b/,
35. moruši Ezechiel a/, sikomoru Zaccheus b/,
36. ovoce stromu poznání Adam a/, Daniel vlčí bob b/,
37. melouny Faraó a/, bodláčí Kain b/,
38. fik Eva a/, Ráchel jablko b/,
39. švestky Ananiáš a/, Lea cibuli b/,
40. Noe olivy a/, Josef vejce b/,
41. hrozny Aron a/, ořechy Simeon b/,
42. ocet Jonáš a/, Ježíš dostal oxigarum b/.
43. Potom přibyl Jákob se svými syny
44. a Lában se svými dcerami a usedli na kameny.
45. Přišel i Abraham se svou čeládkou

46. a Mojžíš s dalším zástupem a ti usedli venku.
47. Tehdy pohlédl král na ty, které pozval, a takto pravil:
48. kdokoli z vás by chtěl, ať vejde do mé šatny
49. a já dám každému šat na hostinu.
50. Tehdy někteří šli a přijali šat.
51. Jako první přišel Zachariáš a přijal bílé roucho,
52. Abraham roucho vrabčí šedi a/, Lot sírově žluté b/,
53. Lazar plátěné a/, Jonáš modravé b/,
54. Tekla barvy plamenů a/, Daniel roucho lví barvy b/,
55. Jan Křtitel roucho z velbloudí srsti a/, Adam kožešinové b/,
56. Jidáš stříbřité a/, Raab šafránové b/,
57. Herodes rudé a/, Farao roucho mořské barvy b/,
58. Henoch nebeské barvy a/, Achan pestrobarevné b/,
59. David roucho ze strun a/, Eliáš vzdušných barev b/,
60. Eva barvy stromů a/, Job dvakrát poničené b/,
61. Isaiáš uprostřed přeložené a/, Maria dlouhý ženský šat b/
62. Zuzana cudné roucho a/, Mojžíš nachové b/,
63. Abel purpurové a/, Leví krvavě červené b/,
64. Támar velmi barevné a/, Azariáš šat uhelné barvy b/,
65. Aron nažloutlé a/, Judita barvy hyacintů b/,
66. Kain rezavé a/, Abiron černé b/,
67. Anna tmavě modré a/, Izák roucho nebarvené b/,
68. Pavel zářivě bělostné a/, Petr pracovní b/,
69. Jákob prolhané a/, Ježíš roucho holubičí šedi b/.
70. A když rozdělil král oděvy, znovu na hosty pohlédl, a takto pravil:
71. Nebudete hodovat dřív, než jeden druhému posloužíte.
72. A tak všichni naplnili předpisy služebnosti.
73. Jako první tedy požádal Eliáš o oheň a/, totéž chtěl Azariáš b/,
74. Jefta sbíral dříví a/, přinesl ho také Izák b/,
75. Josef je naštipal a/, Jákob otevřel studnu b/,
76. Sefora přinesla yzop a/, u jezera stál Daniel b/,
77. služebníci přinesli vodu a/, Rebeka přinesla džbán b/,
78. Noe přinesl víno a/, Hagar přinesla měch b/,
79. Jidáš přinesl stříbro a/, Abraham přivedl telátko b/,
80. Raab je svázala a/, Ježíš natáhl provaz b/,
81. Eliáš jim svázal nohy b/, Petr přinesl meč b/,
82. Daniel ho zardousil a/, Kain zabil b/,
83. Habakuk odnesl a/, Absolon je pozvedl b/,
84. Eliáš svlékl z kůže a/, Hermokrates mu otevřel břicho b/,
85. Tobias vyvrhl vnitřnosti a/, Herodes vypustil krev b/,
86. Sem vyhodil odpadky a/, Jáfet přinesl vodu b/,
87. Eliáš maso umyl a/, Peleg je rozkrájel na kousky b/,
88. Jozue je spočítal a/, Melchisedech posolil b/,
89. Jákob přidal olej a/, Arioch to dal na oheň b/,
90. Rebeka uvařila a/, Eva jako první ochutnala b/.
91. Když bylo všechno vykonáno, všichni si sedli na svá místa.
92. Saul podal chléb a/, Ježíš jej lámal b/
93. Petr chléb předal b/, Jákob přidal čočovici b/,
94. Ezau pojedl sám a/, Habakuk přidal polévku b/,
95. Daniel to všechno snědl a/, Amelsad přinesl bob b/.

96. Mizael ochutnal jako první.
97. Ale když Izák pojedl vařené kozlečí
98. a Tobiáš smaženou rybu a/, Eglon začal povykovat b/,
99. Daniel měl velký hlad a/, Hermokrates si žádal chléb b/,
100. Jan Křtitel nejedl a/, Mojžíš nic neokusil b/
101. Ježíš byl hladový a/, Lazar sbíral drobty b/.
102. Ostatní však obdrželi své porce,
103. které pocházely z různých úlovků :
104. Abraham dostal telecí a/, Ezau zvěřinu b/,
105. Abel kus jehněčího a/, Noe zas beraní b/
106. Samson lví maso a/, Eliáš maso medvědí b/,
107. ale největší část dostal Benjamin.
108. Tehdy teprve rozdál Faraó chléb,
109. Josef jej všem rozdělil a/, Herodes přinesl talíř b/,
110. Rebeka uspořádala jednotlivé kusy a/, Jákob je přinesl b/,
111. Noe všem rozdál.
112. Nejprve si tedy vzal Jan Křtitel hlavu,
113. potom Absolon mozeček b/, Aron jazyk b/,
114. Samson čelist a/, Petr ouško b/,
115. Lia oči a/, Holofernes krk b/,
116. Zachariáš tepny a/, Saul šíji b/,
117. Hagar plece a/, Jonáš vnitřnosti b/,
118. Tobiáš játra a/, Faraó srdce b/
119. Izaiáš ledviny a/, Adam bok b/,
120. Eva žebro a/, Maria slabiny b/,
121. Sára břicho a/, Alžběta dělohu b/
122. Abel tuk a/, Abraham stehno b/,
123. Mojžíš ocas a/, Lot kýtu b/,
124. Jákob nohy a/, Ezechiel sebral kosti b/.
125. Potom Jakub a/ a Ondřej přinesli ryby b/.
126. A tak dostal Ježíš tresku,
127. Mojžíš pyskatou rybu a/, Benjamin mořského okouna b/,
128. Abel cípala a/, Eva murénu b/,
129. Adam tuňáka a/, Jan mořského raka b/,
130. Kain mečouna a/, Absolon hlaváče b/,
131. Faraó polypa a/, Lia rejnoka b/,
132. Thámar zlatou rybu a/, Achar pestrou rybu b/,
133. David kantharida a/, Josef rybí omáčku b/,
134. Jeremiáš rybu ze skal a/, Lazar rybu stínu b/,
135. Judita mořský jazyk a/, Tobiáš létající rybu b/,
136. Jidáš stříbrnou rybu a/, Herodes sépii b/,
137. Ezau rohatou rybu a/, Jonáš rybu modrozelené barvy b/,
138. Jákob rybu lživou jako liška a/, Melchisedech tresku b/,
139. Izaiáš zubatou rybu a/, Tekla pavoučí rybu b/,
140. Noe černou rybu a/, Rebeka rybu rudé barvy b/,
141. Goliáš ještěrkovitou rybu a/, Maria sledě b/,
142. Samson mečouna.
143. Jonáš přidal ocet a/, Melchisedech sůl b/,
144. a Kain si jako první namočil.
145. Když to všichni rozložili, Abel přinesl tuk,

146. Jan med a/, Abraham mléko b/,
147. Sára to pokropila a/ a Ježíš připravil zákusky b/.
148. Petr všem nabídl.
149. A protože měli několik druhů vína,
150. Ježíš pil rozinkové víno a/, Jonáš marsické b/,
151. Farao surrentské a/, Adam pelinské b/,
153. Mojžíš laletánské a/, Izák krétské b/,
154. Aron víno od Adrie a/, Zacheus arbustinské b/,
155. Tekla pila víno arsinské a/, Jan albánské b/,
156. Abel kampánské a/, Maria víno ze Segni b/,
157. Rachel popíjela florentské.
157. Uspaný přílišným pitím pak ležel Adam,
158. usnul opilý Noe a/, dost toho vypil Lot b/,
159. Holofernes chrápal a/, Jonáš tvrdě spal b/,
160. Petr bděl vedle kohouta a/, Ježíš se probudil b/,
161. Jákob si žádal vstávat a/, první vstal ale Lazar b/.
162. Tehdy Benjamin namíchal v koflíku nápoj a/, Marta ho donesla b/,
163. a Petr se napil jako první.
164. A protože Amelsad kradl víno
165. a Jonáš to špatně namíchal a/, Hermippus mručel b/,
166. Jan pil vodu a/, Maria si žádala víno b/,
167. Zuzana s tím nesouhlasila a/, Marta nesla plnou nádobu b/,
168. Izmail měl žízeň a/, Tobiáš chtěl odejít b/,
169. Jakubovi se zachtělo pít z cizí číše.
170. Když bylo všechno hotovo, Pilát si žádal vodu na umytí rukou,
171. Jidáš ho zradil a/, Marta se o všechno postarala b/,
172. Hermokrates všechno vylil a/, Petr nabízel lněný ubrousek b/,
173. Isaiás přinesl svítilnu a/, Simeon mu poděkoval,
175. Anna blahorečila a/, Rachel přinesla věnce,
175. David nabídl ysop a/, Aron dodal mast b/,
176. Marta namazala a/, Adam přinesl jablka b/,
177. Samson nabídl med a/, David hrál na citheru b/,
178. Marie na bubínek a/, Iubal zpíval žaltář b/,
179. Judita vedla taneční sbor a/, Asaf zazpíval b/,
180. Herodias zatančila a/, Azariáš vyjádřil chválu b/,
181. Mambres předvedl magické kousky a/, Izák je rozesmál b/,
182. Jidáš nabídl svůj polibek a/ a Iothor se rozloučil b/.
183. Když už chtěli odejít, král na ně pohlédl a takto pravil.
184. "Teď oslavujte všemožným způsobem den svatby,
185. pak se všichni shromažďete, převlečte se
186. a odeberte se v průvodu do svých domovů."
187. Královo přání ve všem skutečně zalíbilo
188. a tak jako první mezi všemi kráček Ježíš jako Mistr,
189. pak Jan jako strážce a/, Petr jako výrobce sítí b/,
190. Farao jako následník a/, Nimrod jako lovec b/,
191. Jidáš jako udavač a/, Adam jako zahradník b/,
192. Eva jako herečka a/, Kain jako zločinec b/,
193. Abel jako pastýř a/, Jákob jako běžec b/,
194. Zachariáš jako kněz a/, David jako král b/,
195. Jubal jako hráč na citheru a/, Jakub jako rybář b/,

196. Arioch jako kuchař a/, Rebeka jako nosička vody b/,
197. Ananiáš jako topič a/, Tekla jako gladiátorka se zvířaty b/,
198. Melchisedech jako šašek a/, Šalamoun jako řeholník b/,
199. Marta jako služebnice a/, Uriáš jako válečník b/,
200. Herodes jako blázen a/, Cham jako služebník b/,
201. Tobiaš jako lékař a/, Noe jako opilec b/,
202. Izák jako šprýmař a/, Job jako smutný muž b/,
203. Daniel jako soudce a/ Josef jako řemeslník b/,
204. Támar jako prostitutka a/, Ráchel jako kráska b/,
205. Lia jako nenáviděná žena a/, Maria jako vdaná žena b/,
206. Lot jako rouhač a/, Amalech jako protivník b/,
207. Sem jako stavitel a/, Esau jako zemědělec b/,
208. Goliáš jako silák a/, Jeroboám jako pekař b/.
209. Ale protože Dína se pustila do zápasu a/, Aron načerpal vodu b/
210. a Jonáš zůstal nahý.
211. Tehdy Jozue prosil o sluneční teplo a/, aby se Betsabé osušila b/.
212. Z tohoto důvodu jim král poručil, aby k němu přišli.
213. Následujícího dne přišli a přinesli mu dary.
214. A tak první ze všech přišel Abraham a přinesl skopce,
215. Tekla přinesla býka a/, Noe ovečku b/,
216. Rebeka velblouda a/, Samson lva a/,
217. Ezau jelena a/, Ježíš telátko b/,
218. Jákob tažný dobytek a/, Eliáš vůz b/,
219. Judita oděv a/, Betsabé kšticí b/,
220. Achan lžící a/, Josef obilí b/,
221. Ruben pryskyřici a/, Abimelech peníze b/
222. Leví ořechy a/, Mojžíš skříňku b/,
223. Petr med a/, zásoby Abigail b/.
224. Ale protože na úsvitě bylo cosi
225. na hostině ukradeno, na rozkaz krále byli vyslýcháni.
226. Achan ukradl pestrobarevný šat,
227. Ráchel zlatý obrázek a/, Tekla stříbrné zrcadlo b/,
228. Benjamin pohár a/, Támar pečetní prsten b/,
229. Judita hedvábnou pokrývkou,
230. David královské kopí,
231. Abimelech si odvedl cizí ženu.
232. Tehdy poručil král, aby všechny, kdož byli na hostině,
233. byli vedeni na mučení.
234. Tak byl jako první zkrácen o hlavu nevinný Jan Křtitel,
235. Abel byl zabit a/, Adam vyhnán pryč b/,
236. Zachariáš strachy oněměl na/ Jákob se dal na útěk b/,
237. Enoch byl vyšetřován a/, Abimelech byl uveden ve zmatek b/.
238. Nabuchonozor byl proměněn a/, Abraham se doprošoval b/,
239. Eliáš byl vzat na nebe a/, Dína byla pokořena b/,
240. Noe byl zavřen a/, Eglon byl proboden b/
241. Ježíš byl ukřižován, Daniel odsouzen b/,
242. Zuzana byla obžalována a/, Josef vhozen do vězení b/,
243. Maria zabita a/, Habakuk odnesen b/,
244. Tekla hozena šelmám a/, Ananiáš vhozen do pece b/,
245. Samson spoután a/, zabit Uriáš b/,

246. zbičován Pavel a/, zadržen Isaiáš b/,
247. oloupen Jonáš a/, ukamenován Jeremiáš b/,
248. oslepen Tobiáš a/, nebylo uvěřeno Mojžíšovi b/,
249. Abiron byl shozen dolů a/, Absolon vyzdvižen do výšky b/,
250. Rebeka připravena o rozvahu a/, Hagar převedena pryč b/,
251. Faraó byl obviněn a/, Izrael nechán na pospas b/,
252. přiřčen Dátan a/, Choré pohlcen zemí b/,
253. svázán Izák a/, Nátan přemístěn b/,
254. Amalech přemožen a/, Jidáš proklet b/,
255. Mambres zbaven cti a/, Lot byl přinucen b/,
256. Fínes byl zabit a/, Ofni odeslán jinam b/
257. Ělí zemřel plný strachu a/ Dína byla ponížena b/,
258. Ezau byl oklamán a/, Saul byl přivázán b/,
259. Job z toho byl smutný a/, Eva byla vyslýchána b/,
260. Kain volal "nevím" a/, Petr se držel a zapíral b/.
261. Ale protože příliš mnozí o krádeži věděli,
262. Raab se toho ujala a/, Lában si stěžoval b/,
263. Zuzana byla pomluvena a/, Jan byl obviněn b/,
264. Ráchel to popřela, Mojžíš poučoval b/,
265. Trifena plakala a/, Maria to pozorovala b/,
266. Oneziforus dával pozor a/, Job z toho byl smutný b/,
267. Jákob se zapřísahal a/, Faraó ničemu nevěřil b/,
268. Jeroboám klamal a/, Zuzana se bála b/,
269. Rebeka se červenala a/, Jeremiáš to oplakával b/.
270. Když byli všichni vyšetřeni, ukradené bylo nalezeno u Benjamína,
271. což bylo Josefovi předem známo.
272. Poté se král rozhodl,
273. že jedině Achan, syn Charmiho, je vinen krádeží,
274. rozhodl, že má zemřít a dal ho ostatním.
275. Tehdy se chopili příležitosti a jako první ze všech
276. ho nakopl Mojžíš a/, pak se s ním dal Jákob do křížku b/,
277. Tekla z něho servala šaty a/, Daniel ho srazil k zemi b/,
278. David ho udeřil kamenem a/, Aron holí b/,
279. Ježíš důtkami a/, Jidáš mu rozřízl břicho b/
280. Elizear ho probodl kopím.
281. Tehdy král rozhodl, aby ten, kdo zemřel, byl pohřben.
282. Emor prodal kus pole a/, Abraham ho koupil b/,
283. Josef Arimatejský udělal hrob a/, Náchor ho postavil b/,
284. Maria z Magdaly přinesla vonné masti a/, Noe zavřel hrob b/,
285. Pilát vytvořil nápis a/, Jidáš cenu přijal b/.
286. Proto křičel Zachariáš radostí,
287. Alžběta byla rozčilena a/, Maria ustrnula b/,
289. Sára se tomu smála.
289. Když bylo všechno vykonáno, vrátili se do svých domovů.

Poznámky :

Latinský text Hostiny Cyprianovy je převzat z nejnovějšího vydání Christiny Modesto (Studien zur Cena Cypriani und zu deren Rezeption, Tübingen 1992). Biblické texty jsou překládány z Vulgaty s přihlédnutím k řeckému textu Nového zákona, ke Kralické bibli a ekumenickému překladu (Praha 1985). Překlad si neklade žádné estetické cíle a má sloužit jen k orientaci v textu.

Poznámky čerpají z práce Ch. Modesto a jejích předchůdců, které souhrnně nazýváme komentátory. Tam, kde je identifikace narážek neuspokojivá, značíme ?, tam, kde nebyla identifikace provedena, značíme ??.

Užité zkratky :

- Am - Proroctví Amose proroka
- APT - Acta Pauli et Theclae
- Da - Proroctví Daniele proroka
- Dt - Pátá kniha Mojžíšova (Deuteronomium)
- Ex - Druhá kniha Mojžíšova (Exodus)
- Ez - Proroctví Ezechiela proroka
- Gn - První kniha Mojžíšova (Genesis)
- Iz - Proroctví Izaiáše proroka
- J - Evangelium podle Jana
- Jb - Kniha Jobova
- Jl - Proroctví Joela proroka
- Jon - Proroctví Jonáše proroka
- Joz - Kniha Jozue
- Jr - Proroctví Jeremiáše proroka
- Jud - Kniha Juditina
- 1 K - První epištola sv. Pavla ke Korintským
- 2 Kr - Druhá kniha Královská
- 1 Kr - První kniha Královská
- L - Evangelium podle Lukáše
- Lv - Třetí kniha Mojžíšova (Leviticus)
- 1 Mak - První kniha Makabejská
- Mk - Evangelium podle Marka
- Mt - Evangelium podle Matouše
- Nu - Čtvrtá kniha Mojžíšova (Numeri)
- 1 Pa - První kniha Paralipomenon
- Rt - Kniha Rut
- 1 S - První kniha Samuelova
- 2 S - Druhá kniha Samuelova
- Sd - Kniha Soudců
- Sk - Skutky apoštolů
- 1 Tm - První epištola sv. Pavla k Timoteovi
- Tob - Kniha Tobášova
- Ž - Kniha Žalmů
- Žd - Epištola sv. Pavla k Židům

1. Nositelů biblického jména Joel je více. Přikláníme se k řešení těch komentátorů, kteří se rozhodli pro proroka Jl, i když k tomu máme poněkud jiné důvody (viz úvodní článek).
2. J 2: *Třetího dne byla svatba v Káně Galilejské.*
5. a/ 2 Kr 5, 14: *Sestoupil tedy [Náman, velitel aramejského vojska] a ponořil se sedmkrát do Jordánu podle slova muže Božího [proroka Eliáše].*
b/ Am 7, 4-5: *A hle, Panovník Hospodin volá, že povede spor ohněm ... I řekl jsem: Panovníku Hospodine, přestaň, prosím! Amos tedy požár vodou likviduje.*
6. Jde jistě o Ježíšovy učedníky (Mt 4,18-21, Mk 1,16-19, J 10), narážka však není jasná.
7. a/ Rovněž Ježíšovi učedníci (Mt 4,18, Mk 2,14).
b/ Umírající David dává svému synu Šalamounovi pokyny, vyzývá jej k plnění Božího zákona a nabádá jej, jak se má chovat k přátelům i nepřátelům (1 Kr 5,7: *K synům galádského Barzillaje budeš milostivý. Ať s tebou jí u tvého stolu.*)
12. a/ Gn 2, 15: *Vzal tedy Panovník Hospodin člověka a postavil jej do ráje, aby jej obdělával a střežil.*
b/ Gn 3, 7: *Když poznali, že jsou naří, spletli fíkové listy a opásali se jimi.*
13. a/ Gn 4,2: *Kain se stal zemědělcem.*
b/ Gn 4,2: *Abel se stal pastýřem ovcí.*
14. a/ Gn 6,13 nn.: *I řekl Bůh Noemu : Udělej si archu z goferového dřeva.*
b/ Gn 9, 27 ?, Gn 9, 18: *Synové Noemovi, kteří vyšli z archy, byli Sem, Cham a Jáfet.*
15. a/ Gn 18,1: *Tedy se mu ukázal Hospodin v úvalu Mambre, když seděl za denního žáru ve dveřích svého stanu. Sedá si tedy Abraham do stínu?*
b/ Jde o známé obětování Izáka v Gn 22, 9: *A přišli k místu, které jim ukázal Bůh. Tam vystavěl oltář.*
16. a/ Gn 28,11: *Když přišel na jakési místo, aby tam přenocoval po slunce západu, vzal si jeden z kamenů, které tam ležely, podložil si je pod hlavu, uložil se na tom místě k spánku.*
b/ Gn 19,10: *A hle, muži uchopili Lota, vtáhli ho k sobě a zavřeli bránu.*
17. a/ Ex 17, 12: *Mojžíšovi však umdlévaly ruce. Vzali tedy kameny, položili je pod něj, aby se posadil.*
b/ 2 Kr 1, 8: *Řekli mu: Byl to muž v chlupech a měl bedra opásaná koženým pásem. Tu řekl: Byl to Eliáš Tesbitský.*
18. a/ Ještě mladý Daniel se zastane obviněné Zuzany způsobem, který mu získá respekt: *Lid se spěšně vrátil a starci mu řekli: Pojď, sedni si uprostřed nás a vylož nám to, protože tobě dal Bůh moudrost stáří (Da 13,50).*
b/ Tob 8, 4: *... Tobiáš povstal ze svého lůžka a řekl Sáře: Vstaň, sestro.*
19. a/ Gn 41, 56: *Každým dnem však vzrůstal hlad po celé zemi. Josef otevřel všechny sýpky a prodával obilí Egypťanům.*
b/ Gn 44, 12: *Začal je prohlížet od nejstaršího až k nejmladšímu. Pohár našel v žokey Benjaminově.*
20. a/ 1 S 26, 13: *David pak přešel na druhou stranu a postavil se v dálce na vrchol hory.*
b/ Mt 3,4 ?
21. a/ Ex 14,3: *A řekl si faraó o synech izraelských: Tísni se na zemi, poušť je sevřela.*
b/ Lk 16,20-21: *I byl jakýsi žebrák plný vředů jménem Lazar, který ležel u dveří boháče. Toužil se nasytit z drobtů, které padaly z jeho stolu ...*
22. a/ J 4,6: *Tam byla Jákobova studna. Ježíš unavený z cesty, usedl na okraj studny.*

- b/ Týká se Lk 19,2-4, kde celník Zacheus, muž malé postavy, vyleze na moruši, aby uviděl procházejícího Ježíše.
23. a/ Mt 9,9: *A když tudy Ježíš procházel, uviděl člověka jménem Matouš, sedícího na celnici...* Komentátoři se domnívají, že lavice patří k výbavě celnice.
b/ Gn 24,18: *Byla to dívka velmi půvabná, překrásná panna, která nepoznala muže. Sestoupila ke studni, naplnila džbán a vracela se zpět.*
24. a/ Raab zachránil pronásledované špehy podle Joz 2,6: *Ona jim však poručila vystoupit na střechu svého domu a ukryla je do lněného paždí, které tam měla.*
b/ Rt 2,2: *I řekla Rut Moabitská ke své tchýni: Jestliže rozkážeš, půjdu na pole a budu sbírat klasy ...*
25. a/ APT 7 : Sv. Pavel se ubytoval právě naproti Teklině příbytku, a ta, stojíc u okna, naslouchala jeho kázání. Sv. Pavel ji obrátil na víru a pokřtil.
b/ Příběh krásné Zuzany viz Da 13,7: *Když se v poledne lid rozešel, vstoupila Zuzana a procházela se v zahradě svého muže.*
26. a/ 2 S 18,9: *Stalo se pak, že Absolon jedoucí na mezku narazil na Davidovy služebníky. Když se mezek zastavil pod velkým a posvátným dubem, uvázla Absolonova hlava ve větvích dubu, takže se octl mezi nebem a zemí, zatím co mezek, na němž seděl, běžel dál.*
b/ Snad odkaz k J 13,29: *Protože Jidáš měl u sebe pokladnici, domnívali se, že mu Ježíš řekl: Kup to, co potřebujeme k svátku a co bychom mohli rozdat chudým.*
27. a/ Katedra v Bibli je stolicí Boha (Ez 28,2) a Mojžiše (Mt 23,2). Ve spojení s Petrem je tento termín užit poprvé roku 380 po Kr.
b/ Mt 4,21: *A když poodešel, uviděl dva jiné bratry, Jakuba Zebedova a jeho bratra Jana, jak na lodi se svým otcem Zebedem spravují síť, a tak je povolal.*
28. a/ Oslepený Samson se pomstí Filištínským podle Sd 16,29-30: *A objal oba sloupy, na nichž stál dům, jeden pravicí a druhý levicí, a řekl: Ať zhynu zároveň s Filištiny. Zatřásl silně sloupy a dům se zřítíl...*
b/ 1 S 4,18: *A jak se zmínil o Boží schránce, spadl ze stoly na záda vedle dveří a zlomiv si vaz, zemřel.*
29. a/ Gn 31,34: *A ona pospíchala a ukryla bůžky pod sedlo na velbloudu a sedla si na ně. Narážka není zcela zřetelná, překládáme po smyslu biblického textu.*
b/ Šavlovi obrácenému v Pavla ukáže Bůh, co vše bude muset pro jeho jméno podstoupit (Sk 9,16). Snad odtud pramení Pavlova neústupná trpělivost.
- 30/ a/ Týká se patrně Gn 27,30-41, kde po Jákobově lstivém získání Izákova požehnání Ezau marně na otce naléhá, aby požehnal také jemu.
b/ Jb 2,7-8: *Odešel tedy Satan od pána a obdařil Joba strašnými vředy od hlavy až do paty. Job vzal střep, aby se mohl škrábat a usedl na hnůj.*
31. a/ Pallium není jen řecký oděv, ale jakýkoli kus látky, snad proto je možno vztáhnout k Gn 24,64-65: *Když Rebeka uviděla Izáka, sestoupila z velblouda a řekla služebníkovi: Kdo je ten muž, který kráčí po poli nám vstříc? Řekl jí: To je můj pán. Rychle vzala rošku a zahalila se.*
b/ Jd 12,15: *... její služka přišla a rozprostřela pro ni před Holofernem kožesíný ...*
32. a/ Joz 7,21: *Viděl jsem mezi kořistí jeden velmi pěkný šarlatový plášť.*
b/ Když se Noe opil a nahý ležel ve svém stanu, tehdy podle Gn 9,23 vzali Sem a Jáfet plášť a přikryli svého otce.
33. V Jon 4,6 nechá Bůh vyrůst nad Jonášem ricinový skočec, který dává stín.

34. a/ V Iz 28,25 určuje Bůh každé práci vhodný čas. Když orač zoře a urovná pole, seje různé obiloviny.
b/ Iz 51,20 ?
35. a/ Ez 27,17 ?
b/ Viz pozn. k 22.
36. a/ Bůh říká Adamovi: *Ze stromu poznání dobrého a zlého nejez* (Gn 2,17).
b/ Daniel, který se svými druhy odmítá jíst Nabuchanodozorovy pochoutky, navrhuje sluhům, aby vyzkoušeli účinek vegetariánské stravy na lidský organismus: *At' nám dávají k jídlu z e l e n i n u a k pití vodu* (Da 1, 12).
37. a/ Melouny nalézají komentátoři v Nu 11,5. Tam však po nich (a jiných pokrmech) touží izraelský lid odvedený Mojžíšem od egyptské hojnosti.
b/ Vztahuje se patrně k faktu Kainova zemědělství (Gn 4,3 - jako v č.13). *Carduus* není jen bodlák, ale také bodláku podobná zelenina, artyčok.
38. a/ Viz č. 12.
b/ Gn 30,14: *Tehdy Ruben vyšel v době žatvy pšenice do pole a našel ja b l í č k a l á s k y a přinesl je své matce Lie.*
39. a/ Jedná se patrně o Ananiáše ze Sk 9,10, kterého Ježíš posílá vyhledat Šavla-Pavla z Tarsu. Narážka je nicméně nejasná.
b/ Jde o Lábanovu starší dceru, kterou Lában vnutí Jakobovi místo vytoužené mladší Ráchel (Gn 29,17).
40. a/ Gn 8,11: *A ona [holubice] k večeru k němu přiletěla a nesla v zobáku větévku o l i v y se zelenými listy.*
b/ Jb 39,14 ?, nemá žádnou spojitost se jménem Josef.
41. a/ Lv 10,9: *Ty a tví synové nebudete pít víno, ani cokoli, čím je možno se opít...*
b/ Podle Gn 43,11 Josefovi bratři - z nichž jeden se jmenuje Šimon - na otcův rozkaz nesou Josefovi dary, mj. pistácie a datle.
42. a/ Snad může být spojeno s Jonášovým pobýváním v útrokách velryby (Jon 2,1).
b/ Oxigarum je podle Apiciovy kuchařky ostrá rybí polévka, která se vyrábí z koření, octa a garum (ostrá kořeněná omáčka vyráběná z vnitřností ryb, nejčastěji makrel). Konotace se tedy orientují k Ježíšově nasycení davu chlebem a rybami (Mk 6,14) nebo ke scéně ukřižování, kdy je Ježíšovi podána houba namočená do octa (J 19,29). Možná by bylo pochopitelnější, kdyby atributy byly prohozeny : oxigarum Jonáš, ocet Ježíš.
43. Podle Gn 35, 23-26 měl Jakob dvanáct synů od svých žen Liy a Ráchel a jejich služek.
44. Jde opět o Liu a Ráchel (Gn 29,16).
45. Gn 17,23: *Vzal tedy Abraham svého syna Izmaila a všechny, kdo se narodili v jeho domě, i všechny, které koupil ...*
46. Naráží se na Mojžíšovo vyvedení lidu z Egypta v Ex 3, 10nn.
51. Zachariáš, muž Alžbětín a otec Jana Křtitele, byl kněz (Lk 1,9). Proto má roucho bílé barvy.
52. a/ Gn 15,10 ?
b/ Barva je dávana do souvislosti se sírou a ohněm, které dštil Hospodin na Sodomu (Gn 19,24).
53. a/ Zemřelý Lot měl rouchem svázaný ruce a nohy a tvář zahalenu šátkem (J 11,44). Odtud je už jen krok k představě Iněného rubáše.
b/ Modrá či modrozelená barva koresponduje s barvou moře, na němž se prohání velryba s Jonášem v břiše (Jon 1,15nn).
54. a/ APT 20-22: Tekla byla odsouzena k smrti upálením, ale Bůh seslal déšť, který plameny uhasil.
b/ Narážka na uvržení Daniela "do jámy lvové" (Da 6,17).

55. a/ Jan Křtitel má podle Mt 3,4 šat z velbloudí srsti. Autor tu nenaráží ovšem na latinské znění (*habebat vestimentum de pilis camelorum*), ale na řecký text (*eichen to evdouma autú apo trichón kamélú*), takže užitá adjektivum je odvozeno z řeckého *thrix*, gen. *trichos*, vlasový porost, tedy vlas, srst, vlna, štetiny.
b/ Gn 3, 21: *Učinil Hospodin Adamovi a ženě jeho šat z k o ž e š i n a oděl je.*
56. a/ Jistě narážka na Jidášovy peníze (Mt 26,15).
b/ Raab, která zachránila Jozuovy špehy tím, že je schovala před pronásledovateli (viz č.24), si vymínila, že zato budou ušetřeni její příbuzní. Aby byl její dům poznán, uváže do okna provázek šafránové barvy (Joz 2,18,21).
57. a/ *Cardinus* = pravděpodobně *colorem cardui exhibens*, mající barvu bodláku (fialovou? červenou?). Není žádný důvod se domnívat, že by bodlák byl nějak spojen s Herodesovou dynastií, pravděpodobnější je, že tu ona barva může být asociována s Herodesovými krvavými skutky jako je smrt Jana Křtitele (Mt 14,9) nebo vraždění nevinátek (Mt 2,16).
b/ Opětná narážka na faraonovo pronásledování Izraelců a utonutí egyptského vojska v moři (Ex 14,16-30).
58. a/ Henoch nezemřel, protože Hospodin jej vzal k sobě do nebe (Gn 5,24).
b/ Jde patrně o pestrobarevný babylónský šat, který Achan ukořistil. Vulgata má ovšem *pallium coccineum valde bonum*, velmi pěkný plášť šarlatový (Joz 7, 21).
59. a/ Může být také vykládáno jako narážka na Davidovu sílu. Nicméně vzhledem k tomu, že David zvítězil nad Goliášem nikoli silou, ale důvtipem, zdá se, že bude lepší vztáhnout adjektivum k Davidově harfě (1 S 16,23)
b/ Nárazka na Eliášovo vstoupení do nebes (2 Kr 2, 11).
60. a/ Evě se zalíbil zakázaný strom poznání (Gn 3,6).
b/ Nejspíše narážka na Jobovy rány (Jb 1,6).
61. a/ Adjektivum *mesotropus* je tzv. hapax legomenon, jen jedinkrát se vyskytující, a to na tomto místě. Z řeckého *mesos*, prostřední, střední, a *trópao*, obracím, měním, soudí komentátoři, že jde o šat uprostřed otočený či přeložený. Smysl je ovšem nejistý a stejně tak je nejasné, o jakého Jesaiáše jde a s jakými událostmi je třeba text spojit.
b/ Stola je dlouhý šat provdané ženy. V Novém zákoně ovšem není ještě Maria označována jako *domina*, tak ji poznáváme až zde v č.205, což patrně vychází z apokryfní tradice.
62. a/ Průhledná narážka na cudnou Zuzanu a chlípné starce (Da 13,2nn).
b/ *Conchilinus* od *concha*, mušle, z nichž se vyráběl nach. Snad možno tuto asociaci spojit s Mojžíšovou cestou prostředkem moře (Ex 14,21).
63. a/ Nárazka na bratrovraždu (Gn 4,8).
b/ *Spartacinus* patrně odvozeno od *spartum*, rostliny, která je domovem v suchých krajích a má červenou barvu. Barva tu může být asociována s krvavým vražděním, kterým Dínini bratři Leví a Šimon pomstí zneuctění své sestry (Gn 34,25).
64. a/ Tamar je ovšem charakterizována vdovským šatem, který odloží jen na tu dobu, kdy se pokusí zplodit dítě se svým tchánem, který ji omylem považuje za nevěstku (Gn 38,11-19).
b/ *Carbasinus* od *carbo*, uhlí, protože Azariáš (= Abdenágo) a jeho dva přátelé byli v celém oblečení vhozeni do rozpálené pece (Da 3,21).
65. a/ Podle Lv 8,12 Mojžíš pomazal Arona. Snad tedy jde o barvu myrrhového oleje.
b/ Judita, která se chystá připravit Holoferna o hlavu, svlékne svůj vdovský šat a krásně se vystrojí. Barva jejího oděvu však není označena (Jud 10,3).
66. a/ Opět Kain jako bratrovrah (Gn 4,10). *Ferrugineus*, mající barvu železa, rezavý.
b/ Nárazka na zemi, která se rozevřela a pohltila Dátana a Abirona a jejich rodiny (Num 16, 29).

67. a/ Jde zřejmě o prorokyni Annu, která se provdala až v pokročilém věku a po 7 letech ovdověla (Lk 2, 37).
b/ *Nativus* ovšem se dá spojit také s *natus* a narážkou na Izákovo narození (Gn 17,17nn).
68. a/ Snad barva Šavlova obrácení na víru (Sk 9,3-8).
b/ Petra povolal Ježíš ve chvíli, kdy se na lodi zabýval sítěmi (Mt 4, 18, Mk 1, 19, Lk 5, 2).
69. a/ Adjektivum složené z *pseudo*, falešně, lživě a *aléthinós*, pravdivý koresponduje s výkladem jména Jákob = Úskočný.
b/ Jan, který měl pokřtít Ježíše vodou, vydal svědectví, jak Duch svatý sestoupil jako *h o l u b i c e* a označil Ježíše za toho, kdo bude křtít Duchem svatým (J 1, 32).
73. a/ 1 Kr 18, 38: *Spadl tedy o h e ň Hospodinův a pozřel holokaust i dřevo, kameny i půdu, jakož i vodu, která byla ve vodovodu.*
b/ Da 3, 22, viz č. 64.
74. a/ V Sd 11, 31 slibuje Jefte Hospodinovi zápalnou oběť, jestliže zvítězí nad Ammonitskými.
b/ Gn 22, 6: *Vzal tedy Abraham d ř í v í k zápalné oběti a vložil je na svého syna Izáka.*
75. a/ Narážka na Josefovo tesařské povolání (Mt 13, 55).
b/ Jákob se setkává s Ráchel, dcerou svého strýce Lámana, *u s t u d n y*, z níž musí odvalit kámen, aby mohl napojit její ovce (Gn 29, 10).
76. a/ Sefora byla podle Ex 1, 15 porodní bábou a yzop se údajně používal při porodu.
b/ Snad Da 12, 5 s vizí dvou mužů stojících po obou stranách velké řeky.
77. a/ Při svatbě v Káni Galilejské promění Ježíš nádoby plné vody, které připravili služebníci, ve víno (J 2,5nn).
b/ Tak jako v č. 23 a 31 týká se známé scény setkání Rebeky a Abrahamova služebníka hledajícího pro Izáka nevěstu u studně (Gn 24, 15).
78. a/ *A Noe pil víno a opil se* (Gn 9, 20). Ke stejné scéně se vztahovalo č.32.
b/ Narážka na zapuzení Hagar: *A tak vstal Abraham ráno, vzal chléb a m ě c h s vodou, vložil je na její ramena a propustil ji i s dítětem* (Gn 21, 14).
79. a/ Mt. 26, 15 stejně jako v č.26 a 56.
b/ Gn 18,7: *Sem se rozběhl ke stádu a vzal tam t e l á t k o velmi mladé a výborné ...*
80. a/ Jako v č. 56 narážka na provázek, který Raab spustila z okna (Joz 2, 15).
b/ Narážka na provaz, jímž je Ježíš svázán, když je veden k Pilátovi (Mt 27,2, Mk 15,1).
81. a/ 1 Kr 18,40 ? : Snad se vztahuje k Eliášovu pobití Baalových proroků.
b/ J 18, 10: *Šimon-Petr měl m e č, tasil jej, zasáhl veleknězova sluhu a usekl mu pravé ucho.*
82. a/ Týká se Daniela v jámě lvové (Da 14, 26-27).
b/ Jako v č. 66: Kain-bratrovrah (Gn 4, 8).
83. a/ Judský prorok Habakuk, zachránil Daniela tím, že mu na pokyn andělův přinesl do jámy lvové košík s jídlem (Da 14, 34).
b/ 2 S 18,9 jako v č.26.
84. a/ Narážka na oděv jako v č.17 (2 Kr 1,8).
b/ APT 251.
85. a/ Tob 6, 5: Tehdy mu řekl Anděl: *Rozřízni tuto rybu, uschovej si její srdce a žluč a játra.*
b/ Viz pozn. 57.
86. a/ ??
b/ Vztahuje se patrně k potopě.

87. a/ 2 Kr 5, 10: *...Jdi a u m y j se sedmkrát v Jordánu a tvé tělo bude uzdraveno.*
b/ Gn 10, 25: *... jméno jednoho bylo Peleg, protože za jeho dnů byla země r o z d ě l e n a* [Peleg = Rozčlenění].
88. a/ Podle komentátorů je Auses totožný s Ozeášem, synem Numovým, kterého Mojžíš nazval Jozue. Pak by se k tomu č. mohla vztahovat Num 26, 62nn, kde jde o sčítání Lévičů.
b/ Melchisedecha spojuje se solí snad jen to, že byl členem spolku na území, kde je Mrtvé moře (Gn 13, 3). Asociačně může být ale spojeno s tím, že maso obětních zvířat kněz solí.
89. a/ Gn 28,18: *Jákob ráno vstal, vzal kámen, který si podložil pod hlavu, postavil jej jako posvátný sloup a polil jej o l e j e m.*
b/ Arioch, velitel Nabuchonodozorovy tělesné stráže, kterého Daniel přesvědčí, aby nepobíjel babylonské mudrce (Da 2, 14).
90. a/ Rebeka poslala Jákoba, aby přivedl kůzlata a *připravila* [Izákovi] *pokrm* (Gn 27,14).
b/ Gn 3,6: *... a pojedla a dala svému muži, a on také pojedl.*
92. a/ 1 S 16, 20: *A tak vzal Izai osla, mnoho c h l e b ů, mých vína a jedno kozlátka a poslal to Saulovi po svém synu Davidovi.*
b/ Mt 26, 26: *Když jedli, vzal Ježíš chléb, bahořečil a l á m a l a* *dával svým učedníkům.* Totéž Mk 14,22, L 22,19 i 1 K 11,24.
93. a/ Petr, jakožto nejdůležitější osoba kolégia apoštolů, předával (tradidit) učení.
b/ Jde o čočovici, za níž Jákob vyměnil prvorozenství (Gn 25,34).
94. a/ Odkazuje k stejnému místu jako předchozí č.
b/ Intrita je chlebová polévka. Chléb je zavařen do vody nebo do medového vína či mléka. Podle komentátorů takovou polévku přinesl Habakuk Danielovi do jámy lvové (Da 14, 39).
95. a/ Odkazuje ke stejnému místu jako předchozí č.
b/ Jméno Amelsad patrně pochází z řecké verze Da 1,16, kde sluha tohoto jména přináší izraelským mládencům zeleninu místo královských pochoutek (viz též č. 36).
96. Mizael (= Mizach) je jedním z mládenců takto správně stravovaných (Da 1, 11).
97. Gn 27,16 - viz též č. 90.
98. a/ Tob 6,5 - viz též 85.
b/ Eglon (Sd 3,12nn) je Moábský král, kterého zabije Ahod. Nic netušící král jej přijme k slyšení a vyzve ho, aby mlčel.
99. a/ Daniel byl, stejně jako lvi v jámě, hladový (Da 14, 30).
b/ APT 251.
100. a/ Jan Křtitel je proslulý svou střídmostí, jedl na poušti jen kobylinky a med divokých včel (Mt 3,4).
b/ Mojžíš a jeho lid na poušti hladoví (Ex 16,3). Viz též č. 43.
101. a/ Ježíš se na poušti postil čtyřicet dní (Mt 4,2).
b/ Lk 16,21 - viz též č.21.
104. a/ Gn 18,7 - viz též č. 79.
b/ Izák vyzval Ezaua, aby mu připravil pokrm z ulovené zvěře (Gn 27,3), Rebeka s Jákobem jej však oklamali - viz též č. 90 a 97.
105. a/ Gn 4,4 - viz č. 13
b/ Vzhledem k tomu, že vzal Noe do archy všechna zvířata, je možno mu připsat i berana.
106. a/ Sd 14,5-6: *Když přišli* (tj.Samson a jeho rodiče) *do městské vinice, objevil se malý, divoký l e v a řval. Do Samsona vešel Duch svatý a Samson roztrhl lva holýma rukama jako kdyby to bylo kůzle.*

- b/ Eliáš zlořečil pacholatům, která se mu vysmívala. Hospodin ho podle 2 Kr 2,24 pomstil: *Z lesa vyběhly dvě medvídci a čtyřicet dvě děti rozsápaly.*
107. Benjamin je Josefův nejmilejší bratr. Když k němu přijde hladový, Josef ... *větší část dal Benjaminovi, kterému se dostalo pětkrát více než ostatním* (Gn 43,34).
108. Gn 41,55 - viz též č. 19.
109. a/ Josef v době hladu v Egyptě rozděluje chléb (Gn 47,15nn).
b/ Jde samozřejmě o talíř, na němž dá Herodes přinést Salome hlavu Jana Křtitele (Mt 14,8).
110. a/ Gn 27,14 - viz též č. 90 ,97, 104.
b/ Pokračování předešlého.
111. Noe nerozdává, ale naopak podle Hospodinova pokynu do své archy všechno přijímá (Gn 6,19-21).
112. Mt 14, 11: *A přinesena je jeho hlava na talíři a dána je dívce.* - Viz též 109.
113. a/ 2 S 18,9 - viz též č. 26 a 83.
b/ Ex 4,14 ? Možná stejně komplikovaná narážka jako v č. 127.
114. a/ Sd 15,15: *Tehdy našel čerstvou oslí čelíst, popadl jí a zabil s ní tisíc mužů.*
b/ J 18,10 viz č. 81.
115. a/ Bible mluví o Ráchelině kráse a Liiných očích.
b/ Judita zabíjející Holoferna, jej dvakrát tne do krku (Jud 13,10).
116. a/ Snad narážka na krev prolitou od počátku až po Zachariáše (Lk 11,51).
b/ Po Saulově smrti Filištíni najdou jeho tělo a useknou mu hlavu (1 S 31, 9).
117. a/ Gn 21,14 - viz též č.78.
b/ Narážka na Jonášův pobyt v útrokách velryby (Jon 2,1).
118. a/ Tob 6,5 - Viz též č. 85 a 98.
b/ Ex 4, 21: ... *Hleď a ukaž faraonovi všechno, čím jsem tě pověřil. Já však zatvrdím jeho srdce...*
119. a/ Iz 11,5 ?
b/ Jistě narážka na stvoření Evy z Adamova žebra (Gn 2,21).
120. a/ Evě je ovšem přičtena tato narážka přesněji (Gn 2,22: *Vytvořil Pan Hospodin ze žebra, které vzal Adamovi, ženu a přivedl ji Adamovi.*
b/ Narážka na početí Ježíše (Mt 1, 21 a Lk 1,31).
121. a/ Narážka na Sářino pozdní otěhotnění (Gn 18,12nn).
b/ Narážka na Alžbětino otěhotnění (Lk 1,24).
122. a/ Gn 4,4: *Také Abel obětoval prvorozenata ze svého stáda a jejich tuk.*
b/ Gn 24, 2 ? Abraham žádá svého služebníka, aby se zapřísahal při jeho klínu, což může způsobit, nedodrží-li přísahu, že jeho klín bude neplodný.
123. a/ Mojžíš utíká před holí, kterou proměnil Hospodin v hada. Hospodin mu přikáže, aby jej chytil za ocas (Ex 4,4).
b/ Gn 19,5 ?
124. a/ Jákob přijde na svět tak, že se drží svého prvorozeného bratra Ezaua za patu (Gn 25,26).
b/ Ez 37,1: *Položil Hospodin na mne svou ruku, Duch jeho mne vyvedl a postavil mne uprostřed údolí, které bylo plné kostí.*
125. Rozdělování ryb je nepochybně nejobtížnější částí textu. Jednak spojitost s biblickými texty není nepochybná (proto také uvádíme odkazy jen tam, kde mají skutečně oprávnění), jednak identifikace jednotlivých druhů ryb je krajně obtížná. Navíc, jak se ukáže, není pro vlastní porozumění textu zcela nutná. Orientujeme se podle Pliniovy Naturalis historia (dále jen Nat.hist.).

126. *Asellus*, oslíček, je jistě spojován především s Ježíšovým příjezdem do Jeruzaléma. Podle Plinia je to také jméno ryby (*Merluccius merlucius* nebo také *Phycis mediteraneus*).
127. a/ Ryba jménem *labio* není identifikovatelná, překládáme tedy podle rad komentátorů etymologicky (*labium* = ret, pysk). Možná je tu narážka na Ex 4, 10, kde Mojžíš namítá Hospodinovi, že nemůže přijmout jeho úkol, protože má neobratná ústa a jazyk.
b/ Téměř nepřevoditelná je hříčka se slovem *lupus*, vlk, které zřetelně odkazuje k Gn 49, 27, kde Benjamín svůj úlovek rve jako vlk, a jménem ryby (*Morone labrax*), o níž říká Plinius, že se z ní vyrábělo *garum*.
128. a/ *Mugil* je podle Plinia *Mugil capito* nebo *mugil cephalus*, ryba, která klade nástrahy jak člověku, tak zvířatům. Komentátoři upozorňují na možnou hříčku se jménem ryby a slovesem *mugire*, bučet, řvát a narážku na Abelova ovčí stáda (viz též č. 13,122).
b/ Muréna (*Petromyzon marinus*, *Lampetra planeri*, *Muraena helena*) může připomínat tvarem hada, a tím i hada z ráje.
129. a/ ?
b/ *Locusta*, *Palinurus elephas*, mořský rak, znamená ovšem také kobylka, což asociuje Mt 3,4 (viz č. 100).
130. a/ *Gladius*, meč, a ryba *gladius* (*Xiphias gladius*) mají jasnou konotaci na Kainovu bratrovraždu (viz také č.66, 82).
b/ Jméno Absolonovy ryby je *capito*, snad hlaváč, což je jasná hříčka se slovem *caput*, takže může být asociována se známým místem 1 2 18,9 (viz č.26, 83, 113).
131. a/ *Polypus*, druh chobotnice, speciálně *Octopus vulgaris*, narážka nejasná,
b/ *Torpedo* = *torpedo marmorata*, parejnek elektrický. Možná hříčka se slovem *torpere*, být omámen, být bez vlastní vůle, což by ukazovalo ke skutečnosti, že Lában Jáкова podvedl a tajně mu v noci Liu přivedl.
132. a/ *Aurata* = *Sparus aurata*. Naráží se na to, že se Tamar musela ozdobit zlatem, aby vypadala jako prostitutka, nebo proto, že dostala od svého tchána zapláceno? - viz též č. 64 a posléze též č. 228.
b/ Akánův *scarus* (*Sparisoma cretense*) byla v Pliniových dobách velmi oblíbená, pestře zbarvená ryba. Jde možná o analogii k Joz 7,21 (pestrý babylonský plášť - viz č.58).
133. a/ *Kantharis* není jmenován mezi rybami u Plinia. Možná je tu zvuková hříčka upomínající na slovo *cantare*, zpívat, což by s králem Davidem a jeho zpěvem mohlo souviset.
b/ *Allex* je podle Plinia rybí omáčka z malých ryb nižší kvality.
134. a/ Podle Plinia jde o rybu, která se dovede schovávat ve skalních jeskyních na dně moře. Snad narážka na Jer 37,16, kde je Jeremiáš vhozen do sklepního žaláře a tam musí pobýt mnoho dní.
b/ Jde tu pravděpodobně o Lazara, Ježíšova přítele (J 11, 38), jehož čtyři dni pokrývala *umbra mortis*, stín smrti.
135. a/ Některé rukopisy jmenují na tomto místě Jidáše, jehož jméno však následuje vzápětí (č. 136).
Solea, jazyk mořský, může jít o hru s homonymy a korespondovat s J 10, 4, kde Judita se převléká a obouvá si opánky (*solea*).
b/ *Hirundo* může být *Exocoetus volitans* nebo *Dactyloperus volitans*, tedy letucha, létající ryba, k čemuž je možno vztáhnout Tob 6, 2, kde se z vody vymrštila velká ryba.
136. a/ *Argentillus* není identifikovatelný, asociace s Jidášovými stříbrňáky je však jasná (viz též 4.26, 56).

- b/ Spojení sépie s Herodem je velmi obtížně rozluštitelné. Může snad vyvolávat díky talířovité podobě svého skeletu asociace na talíř s hlavou Jana Křtitele (viz též č. 109).
137. a/ *Cornuta* může být patrně *Mobula giorna* nebo *Notidanus griseus* či *Trigla lyra*. Asociace "rohaté" ryby se zvěří, kterou Ezau lovil (Gn 25, 27 - 38), se zdá být příliš vykonstruovaná.
b/ *Glaucus* je ryba neznámá, její barva by mohla korespondovat s barvou moře, tak jako Jonášův šat (č. 53).
138. a/ *Alopex* (*Alopias vulpes*) sebou nese asociace na jiný význam toho slova : *alopex* je také liška a Jákob je lstivý a úskočný - viz i jeho šat (č. 69).
a/ *Sarpa salpa* je možná hra spíše se zvukovou podobou *salpa* - *sal*, sůl, je-li Molessadon totožný s Melchisedekem (viz č. 88,138,143).
139. a/ Zubatá ryba nebo cejn, výsledek nejistý.
b/ *Araneus* = *Trachinus draco*, nicméně Tekla seděla podle APT 25 na okně jako pavouk (*araneus*, pavouk; *aranea*, pavučina).
140. a/ *Coracinus* = *Tilapia nilotica*, *Corvina nigra*, *Umbrina cirrhosa* a *Chromis castanea*. Spíše však odkazuje zpět k řeckému *Korax*, latinsky *corvus*, krkavec (Gn 8, 7: *a vypustil h a v r a n a, aby viděli, zda voda opadla*).
b/ *Rubelio* = *pagellus erythrinus*. Rebeka je obkroužena červenou barvou (*ruber*): červená se (viz dále 269), její syn Ezau je ryšavý (Gn 25,25).
141. a/ *Lacertus* = *lacertus marinus* a *trachurus trachurus*, nicméně také *lacertus*, paže, sval, tedy atributy, které se dobře asociují s Goliášem a jeho silou (1 S, 4-7).
b/ *Mena* = *maena* je ryba, jejíž léčivé účinky Plinius několikrát připomíná, souvislost je však nejasná.
142. Samson (podle Sd 14,3 dítě slunce) dostává sluneční rybu.
143. a/ Viz č. 42.
b/ Viz č. 88.
144. Gn 4,8 ?
145. Viz č. 122.
146. a/ Viz č. 100.
b/ Abraham hostí anděly v Gn 18,8: *Vzal tedy máslo a mléko a telátko, které připravil, a položil pokrmy před ně*.
147. a/ Možná se týká jako č. 146 návštěvy andělů u Abrahama a přípravy jídla (Gn 18, 6: Abraham vyzve Sáru, aby zadělala a napekla chleba).
b/ *Dulcia* mohou být buď sladké nápoje nebo zákusky. Podle římské kuchařky Apiciovy je tuk, med a mléko častými ingrediencemi. V Iz 7, 14-5 zvěstuje Izaiáš narození syna, který *bude jíst máslo a med, aby uměl zavrhnout zlé a vybrat si dobré*.
148. Narážka směřuje mimo bibli, snad k APT.
150. a/ Podle Plinia je *passus* druh rozinkového vína. Bachtin vykládá jako jazykovou hříčku: Kristu se podává rozinkové víno zv. *passus*, protože trpěl, *passus est*.
b/ Podle Plinia nepatří marsické víno k nejlepším sortám. Nabízí se také další slovní hříčka: *marsicum* a *mare*, moře.
151. a/ Surrentské je podle Plinia dobré víno. Souvislost však není jasná.
b/ Víno označené jako *pellinum* není známo. Spíš jde o další slovní hříčku, *pellinum a tunica pellicea* - viz č.55.
152. a/ Snad španělské víno z Laletanie (Plin.Nat. hist. 14,71), možná slovní hříčka, neboť zvuk asociuje řecké sloveso *lalein*, žvatlat, a Mojžíšovu neschopnost promluvit (viz č.127).
b/ Není jasné, proč toto proslulé víno (Plin. Nat.hist. 14,81), je spojeno s Izákem.

153. a/ Nejlepší vína jsou od Picena na pobřeží Adriatického moře (Plin. Nat. hist.14,60), spojitost však zůstává nejasná. Možná je to narážka na Áronovu cestu přes Mrtvé moře (Ex 14,22).
b/ Neznáme víno tohoto jména, snad hříčka mezi zvukem slova *arbustinus* a běžným Zacheovým atributem, kterým je tu *arbor*, strom (viz č.22).
154. a/ *Arsinus* vypadá spíš na participium perfekta od *ardeo*, hořet než na druh vína. To by mohlo ukazovat k motivu upálení v Teklině příběhu- viz č. 54.
b/ *Albense* může být variantou *albanum*, což je dobré víno. Může to však být také hříčka s adjektivem *albus*, bílý, což je barva čistoty.
155. a/ Nabízí se rovněž slovní hříčka mezi oblíbeným druhem vína a slovem *campus*, což připomíná místo, kde Kain podle Gn 4,8 Abela zabil.
b/ Může jít o víno ze Segni, ale pravděpodobně je tu narážka spíše na svatbu v Káni Galilejské, kde Maria žádá svého syna, aby proměnil vodu ve víno (J 2,3).
156. Asi tu hraje i narážka na Rachelinu "kvetoucí" krásu (Gn 29,17).
157. V Gn 2, 21 Adam na pokyn Boha tvrdě usne, když Bůh z jeho žebra dělá Evu.
158. a/ Oblíbené žertování o Noemově opilosti viz též č. 37 a 78.
b/ Po pádu Sodomy Lotovy dcery podle Gn 19, 32-35 opily svého otce, aby s ním mohly zplodit potomky.
159. a/ Holofernes se při hostině s Juditou velmi radoval, vypil velmi mnoho vína a pak zmožen vínem usnul (Jdt 12, 20 - 13,3).
b/ Za velké bouře, kterou vzbudil Hospodin, protože Jonáš neposlechl jeho příkazu, Jonáš sešel ho podpalubí a tam tvrdě spal (Jon 1, 5).
160. a/ Obraz Petra, který zapřel Krista, než kohout zakokrhá, je dostatečně znám ze všech evangelií (Mt 26, 34 a 74, Mk 15, 30 a 67-72, Lk 22, 34 a 61, J 12, 38 a 18, 27).
Narážka se však může také vztahovat k příhodě v Getsemanské zahradě, kde usnuli všichni učedníci, které Ježíš požádal, aby s ním bděli. V Mt 26,40 a Mk 14, 37 se Ježíš se svou výčitkou obrací přímo na Petra.
b/ Za velké bouře na moři, kdy se učedníci strachují o svůj život, Ježíš pokojně spí v loďce (Mt 8, 24).
161. a/ Viz též č. 89.
b/ Narážka na vzkříšení Lazara viz též č.53.
162. a/ Narážka na koflík ukrytý v Benjaminově žoku (viz též č. 19).
b/ Narážka na pečlivou Martu, jejíž sestra, poslouchající Ježíšova slova, vyvolila lepší cestu (Lk 10, 40).
163. Petr je mezi apoštoly vždy na prvním místě (Mt 10, 2: *Jména dvanácti apoštolů jsou tato: První je Šimon, kterého nazýváme Petr...*
164. Amelsad (viz č. 95) se stará o pokrmy (Da 1, 16).
165. a/ Jon 3,7 ?
b/ APT 251 ?
166. a/ Anděl sděluje Zachariášovi o Janovi, kterého porodí Alžběta: *Bude velký před Bohem, víno a opojný nápoj nebude pít, neboť bude naplněn Duchem svatým již v matčině životě* (Lk 1,15).
b/ Viz též č. 155.
167. a/ Narážka na Zuzaninu cudnost (viz též š.62).
b/ Viz též č. 162.
168. a/ Zapuzená Hagar (viz též č. 78) odloží syna Izmaela v poušti pod strom a poodejde, aby se nemusela dívat, jak zemře žízni (Gn 21, 16).
b/ Tobiáš, který ví, jak na něho rodiče čekají, žádá svého tchána, aby směl odejít (Tb 10,8).
169. Mt 20,22 ?

170. Mt 27, 24: *Když viděl Pilát, že by nic neprospěl, ale že by způsobil ještě větší rozruch, nechal si přinést vodu a umyl si veřejně ruce...*
171. a/ Jidášova zrada viz Mt 26,14, Mk 14, 10,Lk 22, 3.
b/ Viz též č.162.
172. a/ APT 251 ?
b/ Sk 10. 11: *A viděl, že nebe je otevřené a z něho sestupuje jakási váza jako velká líněná plachta spouštěná za čtyři cípy k zemi.*
173. a/ Iz 2, 5: *Pojď, dome Jákobův, chod'me ve světle Božím.*
b/ Simeonovi bylo věštěno, že nezemře, dokud neužije Hospodinova Mesiáše. Když Maria a Josef přinesou malého Ježíše do chrámu, *vzal ho do náručí a blahořečil Bohu* (Lk 2, 28).
174. a/ Také Anna přišla do chrámu a chválila Boha (Lk 2, 38).
b/ Vztahuje se k Ráchelině kráse (Gn 29, 17: *Ráchel měla krásnou tvář a pěknou postavu*) ?
175. a/ Obviněný David pokorně prosí o milost: *Vyčisti mne y z o p e m a já budu očištěn, umyj mne a budu bělejší než sníh* (Ž 51,9).
b/ Lev 8,12: *Vzal a nalil na Aronovu hlavu, p o m a z a l ho a posvětil.*
176. a/ Viz též č. 162 a 171.
b/ Jde samozřejmě o jablka ze stromu poznání (Gn 3, 6).
177. a/ V mrtvole lva, kterého Samson zabil (viz č.106), nalezne včely a med (Sd 14,8).
b/ 1 S 16, 23: *Kdykoli na Saula doléhal zlý duch, bral David citheru a hrál na ni.*
178. a/ Ex 15, 20: *Brala tedy věštkyně Marie, sestra Aronova do ruky b u b í n e k ...*
b/ Gn 4, 21: *Jeho bratr měl jméno Jubal a stal se praotcem všech, kdo hrají na citheru a na flétnu.*
179. a/ Jdt 15,13: *Judita a ty, které byly s ní, se ověnčily ratolestmi a Judita v čele lidu vedla t a n e č n í r e j všech žen.*
b/ David nařídil zpěvákům, aby ustanovili hudebníky a zpěváky. Mezi nimi je jmenován i Asaf (1 Pa 15, 17).
180. a/ Mk 6,22: *A když vešla dcera samotné Herodiady, t a n č i l a a zalíbila se Herodovi i jeho hostům...*
b/ Jde o stejnou situaci jako v č. 64. Tři muži, kteří se odmítnou klanět modlám (jeden z nich je Abdenágo - Azariáš), odpovídají králi Nabuchodonozorovi chválou Boha, který je vytrhne z pece ohnivé i z králových rukou (Dan 3,17).
181. a/ Mambres je jeden z kouzelníků, které povolá farao (Ex 7,11), aby vzdorovali kouzlům Arona, jehož hůl se proměnila na Hospodinův příkaz v hada.
b/ Snad i na Izáka se vztahuje výrok, kterým Sára projevuje svou radost nad narozením syna: *Bůh mi dopřál, abych se smála. Kdokoli o tom uslyší, ať se směje se mnou* (Gn 21,6).
182. a/ Viz Jidášův polibek (Mt 26, 48, Mk 14, 44, Lk 22,47)
b/ Mojžíš žádá svého tchána, aby se mohl podívat za svými bratřími do Egypta. Jethro se s ním loučí: *Jdi v pokoji* (Ex 4, 18).
188. Mistrem nazývá Ježíše Petr v Mk 9, 5.
189. a/ Lk 3, 20: *A všechno to dovršil tím, že dal Jana zavřít do vězení.* b/ Retiarius je však nejen výrobce sítí, což koresponduje s Petrovým původním povoláním (viz též 68), ale i gladiátor bojující se sítí a trojzubcem.
190. a/ Ex 14,6 ?
b/ Nimrod, vnuk Chámův, bohatýrský lovec před Hospodinem (Gn 10,9), překvapivě po prvé vystupuje až na konci hostiny.
191. a/ Viz též č. 171 a 182.

- b/ Narážka na pobývání v rajské zahradě, viz též č. 36.
192. a/ Exodiarius = herec hrající v dohře ??
b/ Viz též č. 60, 82, 130, 155.
193. a/ Viz též č. 13 a 122.
b/ Týká se Jákobova útěku před Ezauovou pomstou (Gn 27, 43).
194. a/ Viz č. 51.
b/ Král David je oblíbenou postavou - viz též č.20, 59, 92, 133, 175, 177.
195. a/ Viz č. 178.
b/ Viz též č. 27 a 125.
196. a/ Viz č. 89.
b/ Viz č. 23 a 77.
197. a/ Ananiáš = Sidrach, jeden z mládenců vhozených do ohnivé pece (č. 60 a 180 se týká jiného z nich, Abgenága = Azariáše).
b/ Naráží se na druhý pokus poslat Teklu na smrt (APT 27nn). Byla vhozena do jámy k hladovým dravcům. Tam ji však podle Ambrosia zachránil lev, který jako beránek ulehl k jejím nohám.
198. a/ Gn 14,3 ?
b/ Viz č.7.
199. a/ Viz též č. 102, 167, 171, 175.
b/ Jde o Uriáše, Davidova statečného služebníka, s jehož ženou Betsabé David zcizoložil a pak jej poslal do boje na jistou smrt, aby se ho zbavil (2 S 11,2-27).
200. a/ Je Herodův pošetilý slib, že splní každé přání Salome, důvodem k jeho označení za blázna ?
b/ Cham, jeden ze tří synů Noemových (Gn 9,18), dosud na hostině nevystoupil.
201. a/ Tobiáš uzdraví ze slepoty svého otce pomocí žluči, kterou vyňal s vnitřnostmi na andělovu radu z ryby (viz též č.85, 98, 118, 135).
b/ Motiv opilosti viz též č. 37,78, 158.
202. a/ Viz pozn. k č. 181.
b/ Viz též č. 30 a 60.
203. a/ Viz č. 18.
b/ Viz č. 75.
204. a/ Viz č. 64.
b/ Viz č. 174.
205. a/ Jákob nemiloval Liu, protože mu ji Lában vnutil místo Ráchel, pro níž mu sedm let sloužil, Ráchel ji zase nenáviděla, protože rodila Jákobovi děti, zatímco ona byla neplodná (Gn 29-30).
b/ Viz č. 61.
206. a/ Je Lot označen jako bezbožník, protože se oddělil od svého bratra a šel za lepším do Sodomy ?
b/ Války mezi Jozue a Amalechem se týkalo č.17 (dokud má Mojžíš ruku nahoru, vítězí Jozue, když ruku spustí, vítězí Amalech).
207. a/ Gn 9, 27 ?
b/ Gn 25, 27: *Když dospěli, stal se Ezau mužem obratným v lovení a byl z e m ě d ě l c e m ...*
208. a/ Viz č.141.
b/ Naráží se patrně na úkol, který dal Jeroboám své ženě. Poslal ji za prorokem Achiášem a poručil jí, aby sebou vzala deset rozdrobených chlebů (1 K 14, 3).
209. a/ Podle Gn 34, 2 byla Dína, dcera Jákoba a Liy, znásilněna Sichemem. Není však řečeno, že by se bránila (viz též č.63).

- b/ Aron je spojen s motivem vody dvakrát - jednou když s Mojžíšem jde přes Rudé moře (viz nejistý výklad č. 153), jednou když je přítomen vytrysknutí vody ze skály na Orebu (Ex 17, 6).
210. O Jonášově oděvu není v Bibli zmínka.
211. a/ Jméno viz č. 88. V Joz 10,12-13 požádá Jozue slunce a měsíc, aby se zastavily, a mezi tím se lid pomstí svým nepřítelům.
b/ Viz č. 199. David Betsabé uviděl, kterak se myje (2 S 11, 2), byla tedy mokrá.
214. Narážka na berana, kterého Hospodin poskytl jako oběť místo Izáka (Gn 22, 13).
215. a/ Viz č. 197.
b/ Jistě některé ze zvířat, které Noe vzal do archy.
216. a/ Viz č. 29 a 31.
b/ Viz č. 106 a 177.
217. a/ Viz č. 104 a 207.
b/ Komentátoři navrhuji Lk 15, 23, není však průkazné.
218. a/ Gn 30, 43: *Vzmohl se nadmíru a měl velká stáda, služky a služebníky, velbloudy a osly.*
b/ Jde jistě o ohnivý vůz, na němž Eliáš vystoupí na nebe (2 Kr 2, 11).
219. a/ Viz č. 65.
b/ Viz č. 199. Ustřižené vlasy na znamení smutku za Uriáše ??
220. a/ Mezi věcmi, které Achan ukořistil, je již zmíněný plášť (viz č. 58) a také zlatá lžice nebo zlatý prut (Joz 7, 21). Místo však má různocnění ligna/ ligula/ lagula a výklad proto není zcela jistý.
b/ Viz č. 19.
221. a/ Gn 37, 25 ?
b/ Viz Gn 20,16, kde Abimelech vrátí Abrahamovi jeho ženu Sáru a přidá tisíc stříbrných.
222. a/ Výklad nejistý.
b/ Uvádí se jako narážka na archu úmluvy (Ex 26, 33).
223. a/ Lk 24, 42 ?
b/ Abigail, Nabalova chytrá žena, která dosud nebyla mezi hosty jmenována, zamezila krveprolití tím, že vyšla vstříc Davidovi s velkými zásobami (1 S 25, 18: *Abigail si pospíšila a vzala a na osly naložila dvě stě chlebů, dva měchy vína, pět upečených skopců, pět měr pšenice, sto sušených hroznů, dvě stě věnců fíků.*)
226. Viz č. 58 a 220.
227. a/ Ráchel ovšem ukradla také Lábanovi bůžky a ukryla je pod sedlo (viz č. 29).
b/ APT 18.
228. a/ Viz č. 19 a 162.
b/ Viz též č. 64. Támar si vyžádala od svého tchána pečetní prsten, šňůrku a hůl. Tím se pak vykázala, když měla být upálena, protože byla těhotná.
229. Jud 13, 10?
230. Podle 1 S 26, 7- 12 nezabije David spícího Saula, jen vezme jeho kopí a číši na vodu.
231. Gerarský král požádal o Sáru omylem, neboť ji Abraham vydával za sestru. Viz též č. 221.
234. Smrt Jana Křtitele (zde též č. 109 a 136) je dostatečně známa (Mt 14,5nn, Mk 6,17nn).
235. a/ Viz č. 155.
b/ Gn 3, 23: *Proto jej Hospodin v y h n a l ze zahrady v Edenu...*
236. a/ Zachariášovi, malověrně pochybujícímu o zprávě archanděla Gabriela, že jeho manželka porodí syna (viz též č.166), se dostane znamení: *Hle, budeš n ě m ý a*

- nebudeš moci mluvit až do dne, kdy se to stane, protože jsi neuvěřil mým slovům, které se naplní, až přijde čas.*
- b/ Viz č. 193.
237. a/ Není jasné, proč je Henoch (viz též č.58) vyslýchán.
b/ Viz č. 231.
238. a/ Nabuchodonozor byl na sedm let vyhnán pryč od lidí, jako dobytek pojídal rostliny, jeho tělo bylo omýváno nebeskou rosou až mu narostly vlasy tak, že byl podoben orlům, a drápy tak, že byl podoben ptákům (Da 4,30).
b/ Týká se Gn 18,23n, kde Abraham prosí Hospodina, aby ušetřil Sodomu, najde-li v městě deset spravedlivých.
239. a/ Viz č. 59 a 218.
b/ Viz č. 209.
240. a/ Noe vstoupil do archy a *Bůh za ním z a v ř e l* (Gn 7, 16).
b/ Moábskému králi Eglonovi vrazil Ehud do břicha dýku (Sd 3,21)
241. b/ Daniel byl odsouzen ke vhození do jámy lvové (o tom i č. 99 i 83 a 94).
242. a/ Týká se křivého obvinění cudné Zuzany z cizoložství (Da 13, 27-64).
b/ Snad narážka na věznění Josefa v královském žalázi, kam se doslal na falešné obvinění Putifarovy ženy (Gn 39,20).
243. a/ Některé rukopisy mají místo Maria Marta, ale ani to nikterak nepřispívá k vysvětlení.
b/ Habakuka, který odmítá splnit andělovo přání a vydat se s jídlem určeným žencům do Babylóna za Danielem (viz též č. 83, 94), vezme anděl za křtici a sám jej do Babylóna přenese (Da 14,36).
244. a/ Viz též č. 197, 215.
b/ Viz č. 197.
245. a/ Když Dalila ustříhla Samsonovi vlasy, v nichž byla jeho síla, *Filištinští se ho zmocnili, ihned mu vypíchli oči a vedli ho do Gazy s p o u t a n é h o řetězy* (Sd 16, 21).
b/ Viz č. 199.
246. a/ APT 21.
b/ Žd 11,37 ?
247. a/ Oloupen o skočec vrhající stín (viz č.33), žádá Jonáš Boha, aby ho vzal k sobě (Jon 4,3) ?
b/ Jer 11, 23 ?
248. a/ Tobiášův otec oslepl a Tobiáš ho uzdravil (viz též č.201).
b/ Ex 4,1: *Mojžíž mu odpověděl: N e u v ě ř í mi, ani nebudou poslouchat můj hlas ...*
249. a/ Viz č. 66.
b/ Viz č. 26.
250. a/ Gn 24, 65 ?
b/ Zapuzení Hagar viz též č. 78 a 168.
251. a/ Ex 7,4 ?
b/ Snad zápas Jáкова s andělem a jeho přejmenování na Izrael (Gn 32, 24nn).
252. a/ Num 16, 27nn: Dátan se nezachrání, ale zahyne spolu s Choré, když je na Hospodinův pokyn pohltil země (viz též č. 66).
b/ Tamtéž.
253. a/ Gn 22, 9: *... a pak Abraham s v á z a l svého syna a položil ho na oltář nad přichystané dříví.*
b/ 2 S 12, 1: *P o s l a l tedy Hospodin k Davidovi Nátana.*
254. a/ Ex 17,13: *A tak Jozue p o r a z i l mečem Amachecha a jeho lid.* K válce mezi Jozue a Amalechem viz též č. 17 a 206.

- b/ Jidáš trápen výčitkami svědomí se oběsí. Ježíš o něm říká, že byl zavržen (Joh 17,12).
255. a/ Mambres\Jambres je jeden z faraonových věštců, kteří nedokázali stejné kouzlo jako Mojžíš, totiž udělat z prachu komáry (Ex 8, 14).
b/ Gn 19, 15: *Když nastalo ráno, n u t i l i ho andělé a říkali: Vztaň, vezmi svou ženu a dvě dcery, které máš ...*
256. a/ 1 S 4,11: *Archa úmluvy byla zcizena a dva Élího synové, Ofni a Fínes, byli z a b i t i.*
b/ Oba synové Élího byli posláni, aby přinesli archu úmluvy do tábora (1 S 4,4).
257. a/ Navazuje asociačně na č. 256, o smrti Élího viz též č. 28.
b/ Viz též č. 201, 209, 239.
258. a/ Viz též č.30, 90, 97, 104.
b/ Narážka na Saulovu smrt viz též č. 116. Podle 1 S 31, 10 byly mrtvolky Saula a jeho synů přibity na betsanské hradby.
259. a/ Job 42, 6: *Proto mne to mrzí a lituji toho v popelu a prachu.*
b/ Naráží se na Hospodinův "výslech" poté, co Eva okusila ze stromu poznání (Gn 3,130).
260. a/ Gn 4,9: *Řekl Hospodin Kainovi: Kde je tvůj bratr Abel. Odpověděl: N e v í m. Jsem snad strážcem svého bratra?*
b/ Týká se Petrova zapření Ježíše (viz č.160).
262. a/ Viz č. 24 a 56.
b/ Lában si stěžuje, že Jákob od něho tajně odešel se svými ženami, nabytým jměním i domácími bůžky (Gn 31,27-30).
263. a/ Viz též č. 242.
b/ Jan obviňoval Heroda, že žije s Herodiadou, manželkou svého bratra (Mt 14,3-4, Mk 6,18). Proto jej dal Herodes vsadit do žaláře.
264. a/ Ráchel ukryla domácí bůžky pod sedlem a usedla na ně (viz č. 227). Když Lában prohledával stan, předstírala, že nemůže vstát (Gn 31, 35), takže Lában ukradené neobjevil.
b/ Mojžíš poslouchá Hospodina a všechny jeho příkazy tlumočí svému lidu, který se připravuje na přijetí zákonů (Ex 19).
265. a/ APT 29 ?
b/ Mk 15,47: *Maria Magdaléna a Marie Josefova se d í v a l y, kam byl [Ježíš] uložen.*
266. a/ APT 3 ? Možná spíše 2 Tm 1, 16-18.
b/ Možno vzáhnout obecně k Jobovým nářkům nebo jako v č.259 k Job 42, 6.
267. a/ Když Jákob od Lábanda uprchne (viz č. 262), Láband jej dohoní, na Hospodinův pokyn s ním v dobrém hovoří a vyzve jej k smouvě. Gn 31, 53: *... Z a p ř í s a h a l se tedy Jákob při strachu svého otce Izáka.*
b/ Ex 7, 13: Srdce faraonovo se však zatvrdilo a n e p o s l e c h l je, jak Hospodin předpověděl.
268. a/ Jeroboám klamal, tím, že poslal svoji ženu za prorokem (viz č. 298) v přestrojení.
b/ Týká se obžalování cudné Zuzany (viz též č. 242, 263).
269. a/ Asi se naráží na cudnost, s jakou Rebeka zahalila svou tvář, když spatřila Izáka (viz též č.31).
b/ Lkaní proroka Jeremiáše je příslovečné.
270. Viz č. 19 a 162.
271. Podle Gn 44,2 vozil do Benjaminova žoku pohár sám Josef.
272. Viz č. 58, 220.
276. a/ Naráží se patrně na Ex 2, 11-13, kde Mojžíš, který byl svědkem zabití Žida, zabije jeho vraha. V text je třikrát užito tvarů stejného slovesa *percutio*.

- b/ Naráží se na Jákobův zápas s andělem (viz též č. 251).
277. a/ APT 26.
b/ Snad narážka na Danielovo odhalení podvodu Bálových kněží pomocí popele rozsypaného v uzavřené místosti (Da 14, 14-22).
278. a/ 1 S 17,49: Vložil svou ruku do mošny, vytáhl jeden k á m e n, vymrštil ho prakem a zasáhl Filištína do čela.
b/ Jde o hůl proměněnou v hada (viz č.181).
279. a/ J 2,15: [Ježíš] *udělal si z provázků d ů t k y a všechny je z chrámu vyhnal ...*
b/ Sk 1,18: *Z odměny za hanebný čin si koupil pole, zřítíl se [ze stromu, na němž se oběsil], pukl na dvě části a všechny jeho vnitřnosti vyhrězly.*
280. V 1 Mak 6,43 zabije Eliezer odvážně v boji slona, pod něhož si lehne a zespoda ho probodne. Sám přitom zahyne.
282. a/ Jákob na útěku přijde k městu Sichem a podle Gn 33, 19 *koupil od Emora, Sichemova otce, díl p o l e, na němž postavil stan.*
b/ V Gn 23, 16-17 koupí Abraham pole s jeskyní a v ní pak pohřbí svou ženu Sárú.
283. a/ Může se týkat Josefa Arimatejského, který sňal Ježíšovo tělo z kříže a uložil do hrobu, vytesaného ve skále (Mk 15, 46). Některé rukopisy jmenují buď Náchora (*monumentum fecit et edificavit Nachor*) nebo Noe (*monumentum fecit Noe, edificavit Cain*). Noe je však jmenován hned vzápětí.
b/ Náchor je Abrahamův bratr, děd Rebeky (Gn 24, 15).
284. a/ Mk 16,1: *Když uplynula sobota, Maria Magdalena, Maria, matka Jakubova a Salome nakoupily v o n n é m a s t i a šly, aby pomazaly [Ježíšovo] tělo.*
b/ Viz č. 240.
285. a/ Nápis na Ježíšovu hlavu však rozkáže dát Pilát, vojáci, kteří Ježíše ukřižují, příkaz uskuteční (Mt 27,37).
b/ Mt 26, 15: *a řekl jim: co mi dáte, když vám ho zradím? A oni se rozhodli, že třicet stříbrníků.* Viz též č.56 a 136.
286. a/ Zachariáš byl plný radosti nad narozením syna. Viz též č.166.
b/ Anděl zvěstující Marii poselství od Hospodina pozdraví. *Když to uslyšela, z a r a z i l a se nad jeho řečí a přemýšlela, co ten pozdrav znamená* (Lk 1,29).
288. Viz č. 181.